

Олена Олександрівна МИТРОХІНА

аспірантка,
Донецький національний університет
вул. Челюскінців, 198 А, м. Донецьк, 83015, Україна
E-mail: o. mytrokhina@donnu.edu.ua
Телефон: +380504745151

МЕХАНІЗМ ОЦІНКИ ІНВЕСТИЦІЙНО-ІННОВАЦІЙНОЇ ПРИВАБЛИВОСТІ ПІДПРИЄМСТВ ХАРЧОВОЇ ПРОМИСЛОВОСТІ УКРАЇНИ

Митрохіна, О. О. Механізм оцінки інвестиційно-інноваційної привабливості підприємств харчової промисловості України [Текст] / Олена Олександрівна Митрохіна // Економічний аналіз : зб. наук. праць / Тернопільський національний економічний університет; редкол. : В. А. Дерій (голов. ред.) та ін. – Тернопіль : Видавничо-поліграфічний центр Тернопільського національного економічного університету “Економічна думка”, 2014. – Том 16. – № 2. – С. 118-123. – ISSN 1993-0259.

Анотація

Стаття присвячена розробці механізму інвестиційно-інноваційної привабливості підприємств харчової промисловості України. В роботі розглянуто сутність інвестиційно-інноваційної привабливості підприємств та надано її тлумачення, встановлено основні фактори, які визначають інвестиційно-інноваційну привабливість підприємства. У статті досліджено різні підходи до оцінки інвестиційної, інноваційної та інвестиційно-інноваційної привабливості підприємств. Зроблено висновок, що існує велика кількість різних методик оцінки, однак немає однієї комплексної. Таким чином за допомогою розглянутих методик запропоновано комплексну методику оцінки інвестиційно-інноваційної привабливості підприємств. Наведена методика складається з певних етапів, а саме – вибору системи показників для оцінки інвестиційно-інноваційної привабливості, побудови багатофакторної регресійної моделі, визначення системи ваг обраних показників, побудови комплексного критерію інвестиційно-інноваційної привабливості та висновку, який робиться за допомогою таблиці відповідності значень показника та відповідного рівня інвестиційно-інноваційної привабливості. Запропонована методика є основою для механізму оцінки інвестиційно-інноваційної привабливості підприємств харчової промисловості, який дасть змогу зробити висновок щодо реального стану підприємств галузі та допоможе обрати напрямок інвестування.

Ключові слова: інвестиційна привабливість; інноваційна привабливість; інвестиційно-інноваційна привабливість; методика оцінки привабливості; харчова промисловість; комплексна методика оцінки інвестиційно-інноваційної привабливості.

Елена Александровна МИТРОХИНА

МЕХАНИЗМ ОЦЕНКИ ИНВЕСТИЦИОННО-ИННОВАЦИОННОЙ ПРИВЛЕКАТЕЛЬНОСТИ ПРЕДПРИЯТИЙ ПИЩЕВОЙ ПРОМЫШЛЕННОСТИ

Аннотация

Статья посвящена разработке механизма инвестиционно-инновационной привлекательности предприятий пищевой промышленности Украины. В работе рассмотрена сущность инвестиционно-инновационной привлекательности предприятий и представлено ее толкование, определены основные факторы, которые определяют инвестиционно-инновационную привлекательность предприятия. В статье исследуются различные подходы к оценке инвестиционной, инновационной и инвестиционно-инновационной привлекательности предприятий. Сделан вывод о том, что существует большое количество различных методик оценки, однако нет комплексной. Таким образом, с помощью рассмотренных методик предложена комплексная методика оценки инвестиционно-инновационной привлекательности предприятий. Приведенная методика состоит из определенных этапов, а именно выбора системы показателей для оценки инвестиционно-инновационной привлекательности, построения многофакторной регрессионной модели, определения системы весов выбранных показателей, построения комплексного критерия инвестиционно-инновационной привлекательности и заключения,

котроре делается с помощью таблицы соответствия значений показателя и соответствующего уровня инвестиционно-инновационной привлекательности. Предложенная методика является основой для механизма оценки инвестиционно-инновационной привлекательности предприятий пищевой промышленности, который позволит сделать вывод о реальном состоянии предприятий отрасли и поможет выбрать направление инвестирования.

Ключевые слова: инвестиционная привлекательность; инновационная привлекательность; инвестиционно-инновационная привлекательность; методика оценки привлекательности; пищевая промышленность; комплексная методика оценки инвестиционно-инновационной привлекательности.

Olena Oleksandrivna MYTROKHINA

PhD Student,
Donetsk National University
Chelyuskintsev str., 198 A, Donetsk, 83015, Ukraine
E-mail: o.mytrokhina@donnu.edu.ua
Phone: +380504745151

ASSESSMENT MECHANISM OF INVESTMENT AND INNOVATIVE ATTRACTIVENESS OF FOOD INDUSTRY ENTERPRISES

Abstract

Article is devoted to elaboration of the mechanism of investment and innovative attractiveness of Ukrainian food industry enterprises. The essence of investment and innovative attractiveness of enterprises and its interpretation are considered in the work, main factors that determine investment and innovative attractiveness of enterprise identified. Different approaches to the assessment of investment, innovative, investment and innovative attractiveness of enterprises are considered in the article. It is concluded that there are many different assessment methodologies, but no complex. Thus, by using the considered assessment methodologies, complex assessment methodology of investment and innovative attractiveness of enterprises proposed. The above methodology consists of certain steps, namely selection the system of indicators to assess investment and innovative attractiveness, construction of multifactorial regression model, determination a system of weights for the selected indicators, construction the complex criterion of investment and innovative attractiveness and detention, which is done by using correspondence table, which consists of indicator values and appropriate level of investment and innovative attractiveness. The proposed methodology is the basis for assessment mechanism of investment and innovative attractiveness of food industry enterprises, that allows to make the conclusion about the actual state of companies in the industry and will help to select the direction of investment.

Keywords: investment attractiveness; innovative attractiveness; investment and innovative attractiveness; assessment methodology of attractiveness; food industry; complex assessment methodology of investment and innovative attractiveness.

JEL classification: E22, L66, O32

Вступ

Для технічного та технологічного оновлення провідних галузей економіки України, а також для прискорення їх розвитку необхідна активізація інноваційної діяльності підприємств, яка неможлива без відповідного інвестиційного капіталу. Тому слід розглянути та запропонувати умови для залучення необхідного капіталу в інновації. Серед основних умов можна назвати оцінку інвестиційно-інноваційної привабливості підприємств галузі.

Основною метою соціально-економічного розвитку кожної країни є забезпечення населення якісними продуктами харчування. На сьогодні ситуація у харчовій галузі України є досить напруженою. Саме від активізації інноваційної й інвестиційної діяльності залежить ефективний розвиток цієї галузі промисловості. Тому актуальним є запропонування механізму оцінки інвестиційно-інноваційної привабливості підприємств харчової галузі.

Мета та завдання статті

Метою статті є дослідження, аналіз та систематизація сучасних методичних підходів до оцінки інвестиційної та інноваційної привабливості підприємств, розробка комплексної методики такої оцінки та механізму оцінки інвестиційно-інноваційної привабливості підприємств харчової промисловості

України. Досягнення поставленої мети передбачає вирішення таких задач: розглянути сутність інвестиційно-інноваційної привабливості підприємств; встановити основні фактори, що визначають інвестиційно-інноваційну привабливість підприємства; розглянути сучасні підходи до оцінки інвестиційної, інноваційної та інвестиційно-інноваційної привабливості підприємств; обґрунтувати механізм оцінки інвестиційно-інноваційної привабливості підприємств харчової промисловості.

Виклад основного матеріалу дослідження

До найважливіших характеристик діяльності підприємства, які впливають на його розвиток, конкурентоспроможність, фінансову стійкість та кредитоспроможність, належать інвестиційна та інноваційна привабливість. На сьогодні зміст цих категорій досліджено недостатньо та майже відсутні напрацювання щодо «інвестиційно-інноваційної привабливості», також існує проблема, пов'язана з відсутністю єдиної методики оцінки інвестиційно-інноваційної привабливості, яка б поєднувала в собі необхідний перелік показників і дозволяла правильно оцінити отримані результати.

Інвестиційно-інноваційну привабливість можна розглядати на рівні держави, галузі, регіону або підприємства. Так на рівні підприємства під інвестиційно-інноваційної привабливістю можна розуміти комплексну економічну характеристику підприємства, яка містить аналіз виробничих та фінансово-економічних показників, а також ступеня ризику господарської діяльності.

Досить багато вчених вивчали категорію інвестиційної та інноваційної привабливості. Аналізуючи дослідження різних фахівців, можна виділити основні фактори, які визначають інвестиційно-інноваційну привабливість підприємства конкретної галузі:

- форма власності та розмір підприємства, його фінансовий стан – цей фактор дозволяє інвестору оцінити доцільність інвестиційних вкладень у діяльність певного підприємства та визначити їх розмір;
- ефективність управління інвестиційними проектами – це фактор, який допомагає інвестору зробити висновок щодо доцільності інвестування у певне підприємство на основі розрахунку основних показників ефективності проекту, а саме – періоду окупності проекту, чистого дисконтованого доходу, внутрішньої норми рентабельності та індексу прибутковості.
- науково-технічний потенціал підприємства – характеризує здатність працівників підприємства здійснювати наукові дослідження та розробки;
- наявність професійних кадрів, залучених в інноваційне виробництво – відсутність цього фактору буде потребувати збільшення витрат на пошук та залучення необхідних фахівців;
- рівень інвестиційного та інноваційного ризику – цей фактор передбачає наявність на підприємстві системи та програми управління ризиками конкретного підприємства;
- підтримка інвестиційно-інноваційної діяльності – цей фактор відображає прихильне ставлення органів місцевої та державної влади до інвестиційної й інноваційної діяльності, що допомагає інвестору бути впевненим у майбутньому та дозволяє йому зробити більш точний прогноз щодо його інвестиційної діяльності;
- рівень інноваційної активності – передбачає оцінку розвитку інфраструктури підприємства у сфері НДДКР та визначення чутливості до комерціалізації інновацій.

Окремо можна встановити фактори інвестиційно-інноваційної привабливості галузі, серед яких: ємність і ступінь монополізації ринку, в якому здійснює свою діяльність конкретне підприємство, норма прибутковості на капітал, податкова політика, соціальні проблеми в галузі, рівень розвитку інфраструктури інвестиційного ринку, інноваційної інфраструктури, а також ступінь державного регулювання галузі.

Існують різні методики оцінки інвестиційної, інноваційної та інвестиційно-інноваційної привабливості. Всі вони ґрунтуються на аналізі різних сфер функціонування підприємств конкретних галузей і відрізняються одна від одної метою оцінки, функціональним призначенням, сукупністю показників для оцінки, алгоритмами їх розрахунків, інформаційним забезпеченням і іншим. Треба також зазначити, що кількість методик оцінки інвестиційно-інноваційної привабливості є досить незначною. Тому, пропонуючи власну методику, розглянемо окремо сучасні підходи до оцінки інвестиційної та інноваційної привабливості.

Найбільш поширені методики оцінки інвестиційної привабливості – це ті, які ґрунтуються на аналізі фінансової діяльності. Серед таких методик можна виокремити:

- інтегральну оцінку інвестиційної діяльності, затверджену Агентством з питань запобігання банкрутству підприємств та організацій [1];
- інтегральну оцінку інвестиційної привабливості підприємства, що ґрунтується на максимізації індивідуальних оцінок аналітичних показників й вибору екстремальних інтегральних показників оцінки інвестиційної привабливості [2];
- методику оцінки інвестиційної привабливості, запропоновану О. М. Тридідом та К. В. Ореховою [3];

- оцінку інвестиційної привабливості машинобудівних підприємств, яка дозволяє всебічно оцінити доцільність вкладення грошових коштів у діяльність підприємства з погляду ефективності його роботи і вірогідності повернення інвестицій (О. Г. Курган, С. В. Коверга) [4];
- матричну модель на основі узагальненого показника, що враховує кількісні та якісні критерії стану підприємства (С. В. Юхимчук і С. Д. Супрун) [5];
- комплексну оцінку інвестиційно-привабливих підприємств (Т. М. Власюк), у якій використовуються наступні показники: фінансової стійкості, ліквідності активів, прибутковості інвестованого об'єкта, ділової активності, ринкової активності інвестованого об'єкта [6];
- оцінку інвестиційної привабливості підприємства на основі роздільної оцінки нормованих та тенденційних фінансових показників його діяльності, запропоновану І. Д. Скляр та Ю. М. Шкодкіною [7];
- методику оцінки рівня інвестиційної привабливості за допомогою математичних моделей діагностики банкрутства Альтмана, Таффлера, Ліса, Чессера, Беєрмана, Спрінгейта, Бівера (автори – І. О. Бланк, Л. І. Овдій, Я. А. Некрасова [8] та інші).

Окрім методик, які ґрунтуються на аналізі фінансової діяльності, деякі автори пропонують методики, які враховують ще й аналіз потенційного економічного ризику (Г. К. Гейзер, В. О. Музафарова, І. В. Андел та інші), а деякі, окрім вже зазначених, – ще й ринкової привабливості, виробничого та ринкового потенціалів (Т. Л. Охлопкова). В. І. Лобунець і Ю. В. Федорова у своїй методиці пропонують оцінювати інвестиційну привабливість за допомогою розрахунку показників фінансової діяльності з урахуванням інтеграційного ефекту.

Порівняно з кількістю методик оцінки інвестиційної привабливості, кількість методик оцінки інноваційної привабливості є значно меншою. Серед основних можна назвати методику оцінки ефективності запровадження інновацій на підприємстві, розроблену О. А. Горобець, яка полягає в оцінюванні інноваційної привабливості комплексно з урахуванням економічних, науково-технічних і соціальних чинників, а також методику оцінки інноваційної привабливості на основі математично-статистичних методів експертизи, запропоновану Ю. І. Паршиним та В. А. Романішеним [9, с. 149].

Така ж ситуація спостерігається з методиками оцінки інвестиційно-інноваційної привабливості. Так у фаховій літературі можна знайти таку методику оцінки, розроблену І. М. Пістуним і В. В. Чорнобаєвим [10]. Її сутність полягає в опитуванні (за допомогою методу інтерв'ю) власників і менеджерів підприємств з метою визначення мотивуючих факторів до здійснення інвестиційної та інноваційної діяльності та чинників, стимулюючих бажання втілювати інновації. Саме ці фактори та чинники і формують модель інноваційно-інвестиційної активності. Треба зауважити, що розглянута методика є універсальною, вона дозволяє більш достовірно врахувати мотиви, якими керуються інвестори при здійсненні капіталовкладень, і суттєво знижує рівень ризиків при реалізації інвестиційно-інноваційних проектів.

Розглянуті та перелічені методики інвестиційної, інноваційної та інвестиційно-інноваційної діяльності дають змогу зробити висновок щодо необхідності розробки єдиної комплексної методики оцінки інвестиційно-інноваційної привабливості підприємств, зокрема підприємств харчової промисловості. Ця методика має: характеризувати інвестиційно-інноваційну привабливість відповідно до інтересів конкретного підприємства і зацікавлених інвесторів; використовувати сучасні методи фінансового аналізу, що дасть уявлення про реальний фінансовий стан майбутніх об'єктів інвестування, а також допоможе зробити правильний вибір і знайти шляхи для зміцнення стабільного стану; містити оптимальну кількість показників для оцінки інвестиційно-інноваційної привабливості та критеріїв вибору об'єктів інвестування.

Основними етапами комплексної методики оцінки інвестиційно-інноваційної привабливості підприємств є (рис. 1): вибір системи показників для оцінки інвестиційно-інноваційної привабливості; побудова багатофакторної регресійної моделі; визначення системи ваг обраних показників; побудова комплексного критерію інвестиційно-інноваційної привабливості; висновок щодо рівня інвестиційно-інноваційної привабливості.

На першому етапі запропонованої методики необхідно обрати певні показники, які кращим чином будуть характеризувати інвестиційно-інноваційну привабливість підприємств харчової галузі. Усю сукупність показників можна умовно поділити на: 1) виробничі, які визначаються специфікою харчової галузі, а саме місце розташування (М), наявність сировинної бази (С), обсяг виробленої та реалізованої харчової продукції (ВП, РП); 2) фінансові – показники платоспроможності (коефіцієнт фінансового важеля, коефіцієнт забезпечення власними обіговими засобами, коефіцієнт заборгованості, коефіцієнт оборотності дебіторської заборгованості та кредиторської заборгованості), показники рентабельності (коефіцієнт поточної ліквідності, коефіцієнт абсолютної ліквідності, рентабельність активів, рентабельність власних коштів); 3) економічні – рівень видатків, фондовіддача основних виробничих фондів; 4) показники ступеня ризику; 5) показники інноваційної складової.

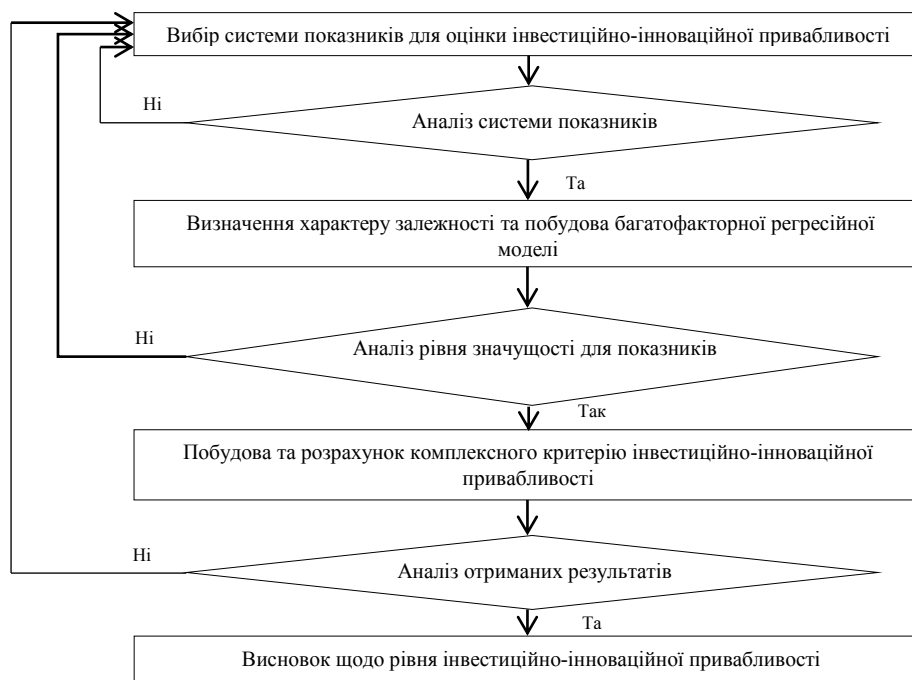

Рис. 1. Алгоритм реалізації методики оцінки інвестиційно-інноваційної привабливості

Коли фактори було обрано та визначено, переходимо до наступного етапу, а саме побудови багатофакторної регресійної моделі, яка будується за допомогою методів кореляційно-регресійного аналізу та економетричного моделювання. Також цей етап передбачає визначення значущості обраних показників та якості самої моделі. Після побудови моделі визначається система ваг показників (етап 3) та комплексного критерію інвестиційно-інноваційної привабливості (етап 4), який розраховується за формулою:

$$CI = \sum_{i=1}^N r_i n_i \rightarrow \max, \quad (1)$$

де CI - комплексний критерій інвестиційно-інноваційної привабливості конкретного підприємства;

r_i - рівень значущості i -го показника;

n_i - значення i -го показника;

N - кількість показників.

Залежно від кількості показників, обраних для оцінки привабливості, складається таблиця із значенням комплексного критерію та висновку щодо інвестиційно-інноваційної привабливості підприємства.

Слід зауважити, що запропоновану методику слід використовувати як додаткову разом із сучасними засобами аналізу фінансово-господарської діяльності, що у сукупності буде складати механізм оцінки інвестиційно-інноваційної привабливості підприємств.

Висновки та перспективи подальших розвідок

Важливе значення для харчової промисловості має розвиток інноваційної діяльності, який вимагає певного фінансування. Для того, щоб залучити необхідні інвестиції, необхідно оцінити привабливість як інвестованої галузі, так і конкретного підприємства. Для цього було досліджено різні підходи до оцінки інвестиційно-інноваційної привабливості, на основі яких запропоновано комплексну методику оцінки інвестиційно-інноваційної привабливості підприємств, яка є важливою складовою механізму оцінки інвестиційно-інноваційної привабливості підприємств харчової промисловості України та дасть змогу зробити висновок щодо реального стану підприємств галузі та їх подальшого розвитку.

Список літератури

1. Методика інтегральної оцінки інвестиційної привабливості підприємств і організацій: Затв. наказом Агентства з питань запобігання банкрутству підприємств та організацій 23.02.1997 р. № 22 [Електронний ресурс]. - 1998. - № 7. - Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0214-98>

2. Носова, О. В. Інвестиційна привабливість підприємства [Текст] / О. В. Носова // Стратегічні пріоритети. — 2007. — № 1 (12). — С. 120–126.
3. Тридід, О. М. Методичний підхід до оцінювання інвестиційної привабливості підприємства [Текст] / О. М. Тридід, К. В. Орехова // Наука й економіка. — 2009. — № 3 (15). — Т. 2. — С. 79–87.
4. Курган, О. Г. Оцінка інвестиційної привабливості машинобудівних підприємств [Текст] / О. Г. Курган, С. В. Коверга // Науковий вісник Чернігівського державного інституту економіки та управління : зб. наук. пр. Сер. 1: Економіка. — 2009. — Вип. 3(4). — С. 74–80.
5. Супрун, С. Д. Матрична модель оцінки інвестиційної привабливості промислових підприємств [Текст] / С. Д. Супрун, С. В. Юхимчук // Фінанси України. — 2003. — № 1. — С. 3–12.
6. Власюк, Т. М. Методика оцінки інвестиційної привабливості державних підприємств [Текст] / Т. М. Власюк // Інвестиції: практика та досвід. — 2005. — № 4. — С. 22–26.
7. Скляр, І. Д. Рейтингова оцінка фінансового стану як складова оцінки інвестиційної привабливості підприємства [Текст] / І. Д. Скляр, Ю. М. Шкодкіна // Механізм регулювання економіки. — 2009. — № 2. — С. 249–253.
8. Овдій, Л. І. Оцінка інвестиційної привабливості підприємства за допомогою статистичних моделей [Текст] / Л. І. Овдій, Я. А. Некрасова // Вісник Хмельницького національного університету. — 2009. — Т. 2. — № 4. — С. 184–188.
9. Паршин, Ю. І. Комплексний підхід до аналізу й кількісної оцінки інноваційного розвитку [Текст] / Ю. І. Паршин, В. А. Романішен // Держава та регіони: економіка та підприємництво. — 2009. — № 1. — С. 148–151.
10. Пістунов, І. М. Багатофакторна модель управління інноваційною діяльністю [Текст] / І. М. Пістунов, В. В. Чорнобаєв // Вісник ДДФУ. Економічні науки. — 2008. — № 1. — С. 157–163.

References

1. Methodology of integrated assessment of investment attractiveness of enterprises and organizations: approved by the order of the Agency for the Prevention of bankruptcy of enterprises and organizations of February 23, 1997 № 22. (1997). Retrieved May 21, 2014, from <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0214-98>.
2. Nosova, O. V. (2007). Investment attractiveness of enterprises. Strategic Priorities, 1 (12), 120–126.
3. Trydid, O. M. & Oriekhova, K. V. (2009). Methodological approach to the evaluation of investment attractiveness. Science and Economics, 3 (15), 79–87.
4. Kurgan, O. G. & Koverga, S. V. (2009). Rating of investment attractiveness of engineering enterprises. Scientific Bulletin of Chernihiv State Institute of Economics and Management, 3(4), 74–80.
5. Suprun, S. D. & Yukhimchuk, S. V. (2003). The matrix model for evaluating the investment attractiveness of industrial enterprises. Finance Ukraine, 1, 3–12.
6. Vlasjuk, T. M. (2005). Methods of assessing the investment attractiveness of public enterprises. Investments: Practice and Experience, 4, 22–26.
7. Skliar, I. D. & Shkodina, Yu. M. (2009). Rating estimation of financial condition as a part of evaluation of investment attractiveness. Mechanism of Economic Regulation, 2, 249–253.
8. Ovdii, L. I. & Nekrasova, Ya. A. (2009). Rating of investment attractiveness by using statistical models. Bulletin of Khmelnytsky National University, 4, 184–188.
9. Parchin, Yu. I. & Romanichen, V. A. (2009). An integrated approach to the analysis and quantitative evaluation of innovation. State and Region: Economics and Business, 1, 148–151.
10. Pistunov, I. M. & Chornobaev, V. V. (2008). Multifactor model of innovation management. Bulletin of DDFU. Economic sciences, 1, 157–163.

Стаття надійшла до редакції 21.05.2014 р.